

„FARHOD VA SHIRIN” DOSTONI HAQIDA.

Otaboyeva Dilnoza

Urganch Ranch texnologiya universiteti o‘qituvchisi

Otaboyeva Kumushoy, Urganch Ranch texnologiya universiteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Alisher Navoiyning “Farhod va Shirin” dostoni tahlil qilinib, uning mazmuni, qahramonlari va badiiy xususiyatlari haqida batafsil ma’lumot berilgan. Doston sevgi, fidoyilik, adolat va insoniy fazilatlarni madh etuvchi yuksak badiiy asar sifatida taqdim etiladi. Shuningdek, undagi tasavvufiy g‘oyalar va poetik san’atlar ham tahlil qilingan. Maqola asarning adabiy merosdagi o‘rnini ochib beradi va uning bugungi kunda ham dolzarbligini yoritadi.

Kalit so‘zlar: Farhod va Shirin, Alisher Navoiy, ishqiy doston, Sharq adabiyoti, tasavvuf, sevgi, fidoyilik, Xamsa, badiiy tahlil, adabiy meros.

Kirish: Sharq adabiyotining yuksak namunalaridan biri bo‘lgan “Farhod va Shirin” dostoni buyuk shoir va mutafakkir Alisher Navoiy qalamiga mansub bo‘lib, uning “Xamsa” to‘plamidagi eng mashhur asarlardan biridir. Ushbu doston sevgi, fidoyilik va insoniy fazilatlar haqida hikoya qiladi. Asar qahramonlari — Farhod va Shirin orzu-havaslar yo‘lida turli sinov va qiyinchiliklarga duch keladilar, ammo ularning sevgisi doimo ilohiy tuyg‘ular bilan yo‘g‘rilgan.

Asarning mazmuni va tahlili

Alisher Navoiy ushbu dostonni 1484-yilda yozgan bo‘lib, unda asosiy voqealar Farhod ismli yigit va Shirin ismli go‘zal malika o‘rtasidagi sevgi hikoyasi atrofida kechadi. Farhod shijoatli, ilmu hunarga qiziqadigan, oliyjanob yigit sifatida tasvirlanadi. Shirin esa husni va aqli bilan butun olamni hayratga solgan malikadir.

Dostonning asosiy voqealari quyidagicha rivojlanadi:

1. Farhodning yoshlik yillari – U ilmu-fan bilan shug‘ullanadi va mohir me’mor sifatida taniladi.
2. Farhod va Shirin o‘rtasidagi muhabbat – Farhod Shirinni sevib qoladi va uning qalbini zabt etish uchun harakat qiladi.
3. Xusravning fitnalari – Shoh Xusrav ham Shirinni sevib, Farhodga qarshi turli hiylalar ishlatadi.
4. Farhodning halok bo‘lishi – Unga Xusrav tomonidan yolg‘on xabar yetkazilib, natijada Farhod o‘z joniga qasd qiladi.
5. Shirinning fojiali taqdiri – Shirin ham sevgilisiz yashay olmaydi va natijada o‘z joniga qasd qiladi.

Doston muhabbat, fidoyilik, hasad, adolat va insoniy fazilatlar singari muhim mavzularni qamrab oladi. Asarda tasavvufiy g‘oyalar ham chuqur aks etgan bo‘lib, insoniy sevgi orqali ilohiy muhabbatga yetishish tushunchasi ilgari suriladi.

Asarning badiiyati va poetik xususiyatlari:

Navoiy dostoni o‘zining badiiy tasvir vositalari, majoziy ifodalari va ohangdor tili bilan ajralib turadi. Shoir tajnis, tashbih, istiora kabi san’atlardan mohirlik bilan foydalangan. Quydagi xususiyatlar asarni yanada yuksak badiiy darajaga olib chiqqan:

Chiroyli va ta’sirchan qahramonlar obrazlari

Me’morchilik san’ati va ishqiy munosabatlarni betakror tasvirlash

Sharq falsafasi va tasavvuf g‘oyalarining aks etishi

O‘tkir syujet va dramatik lavhalar orqali o‘quvchida chuqur ta’sir qoldirish.

Dostonning adabiy merosdagi o‘rni:

“Farhod va Shirin” Sharq adabiyotida Nizomiy Ganjaviy, Abdurahmon Jomiy, va boshqa shoirlarning asarlari bilan bog‘liq bo‘lsa-da, Alisher Navoiy uni o‘ziga xos uslubda qayta talqin qilgan. U dostonga milliy ruh, insoniylik va adolat g‘oyalarini chuqur singdirgan.

Ushbu doston hozirgi kungacha adabiyotshunoslar, shoir va yozuvchilar tomonidan o'rganilib kelinmoqda. Undan sahna asarlari, badiiy filmlar va boshqa san'at turlarida foydalanilgan.

Xulosa: “Farhod va Shirin” dostoni ishq, sadoqat, adolat va insoniy fazilatlarni madh etuvchi buyuk asardir. U bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, insoniy munosabatlar va ma'naviyat haqida chuqur fikr yuritishga undaydi. Alisher Navoiy ijodi nafaqat o'zbek adabiyoti, balki butun jahon madaniyati xazinasining bebaho qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Navoiy, Alisher. Farhod va Shirin. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1986.
2. Jumayev, Omon. Alisher Navoiy poetikasi. – Toshkent: Fan, 1983.
3. Hodi Zarif. Alisher Navoiy va Xamsa an'analari. – Toshkent: Fan, 1970.
4. G'afur G'ulom. Navoiy dostoni haqida. – Toshkent: Ma'naviyat, 2001.
5. Karimov, I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
6. Salohiddin Mamajonov. Sharq dostonchilik an'analari va Navoiy ijodi. – Toshkent: Universitet, 1998.
7. Muhammadjon Shukurov. Navoiy va uning adabiy merosi. – Toshkent: O'zbekiston, 2010.
8. Aziz Qayumov. Alisher Navoiy hayoti va ijodi. – Toshkent: Fan, 1968.
9. Nizomiy Ganjaviy. Xamsa. – Toshkent: Fan, 1979. (Navoiyga ta'sir ko'rsatgan manbalardan biri sifatida)